

К юбилею Рины Павловны Усиковой

М. Каранфиловски (Скопје, РС Македонија)

Спомени за Рина Павловна Усикова

М. Karanfilovsky (Skopje, RN Macedonia)

In Memoriam of Rina Pavlovna Usikova

Моите први спомени за Рина Усикова се поврзани со одржувањето на Семинарот за македонски јазик, литература и култура. Уште во своите студентски денови (1968–1972) често ги посетував предавањата во рамките на Семинарот, кои во тоа време се одржуваа во салата на барот во хотелот «Палас» во Охрид. Секогаш ми беа интересни предавањата на нашите професори, но во истото време мошне жив интерес предизвикуваа и дискусиите на странските гости и учесници, меѓу кои беше и Рина Усикова.

Подоцна, кога од 1978 г. почнав и да работам како лектор по македонски јазик, веќе имав и директни контакти со Рина Усикова. Во наредните петнаесетина години работев со групи од сите степени на курсевите, од почетници до напреднати – лингвисти. Рина Усикова се интересираше за работата на сите лектори и често ги посетуваше часовите кај нив со цел да се запознае со нивната работа и на извесен начин да си оформи свое мислење за идните кандидати за лектор по македонски јазик на Државниот универзитет «Ломоносов» во Москва. Неколку пати беше и редовен слушател во мојата група кога работев со напреднатите – лингвисти. Секогаш беше активен учесник во наставата, не само со редовните вежби туку и со прашања и дискусии за определени теми и проблеми кои претставуваа интерес за повеќемина од учесниците. На тој начин тие теми добиваа пошироко разгледување и објаснување на општо задоволство на сите учесници.

Прегледувајќи ги своите белешки од разни предавања за македонскиот јазик најдов и белешки за две предавања посветени на прашањето за модалноста во македонскиот јазик. Предавањата беа одржани пред студентите постдипломци по македонски јазик и други заинтересирани македонисти на 16 и 17 април 1986 г. на Филолошкиот факултет во Скопје. Си спомнувам дека двете предавања ги следевме со жив интерес и дека ни оставија силен впечаток нејзините согледувања за разгледуваните прашања.

Во октомври 1987 г. со целото семејство заминав во Москва како лектор по македонски јазик на Филолошкиот факултет при Московскиот државен универзитет «Ломоносов». Тоа значеше и остварување на мојата дамнешна желба. Четиригодишната работа со руските студенти ми овозможи да се здобијам со ново и

големо искуство. Работата со нив битно се разликуваше од работата со студентите во Хале и Краков за кои наставата по македонски јазик беше со многу помали програмски барања поради самиот карактер и степенот на таа настава во рамките на нивните главни студии. Во Москва се работеше за студии по македонски јазик како главен студиски предмет на петгодишни студии. Со самото тоа сè беше поинаку, квантитативно и квалитативно. Теоретскиот дел од наставата по македонска граматика го имаше разработено и го водеше Рина Усикова, а јас се занимавав со практичното усвојување на особеностите и правилата на македонската граматика. Во договор и усогласеност со Рина како предметен наставник за часовите со студентите подготвував не само практични граматички вежби туку одбирив и текстови од македонската уметничка литература или од дневниот и периодичниот печат. Тие текстови потоа ги разработувавме од сите можни аспекти – граматички, лексиколошки, па и културолошки. Ми беше големо задоволство да одговарам на прашањата што ги поставуваа студентите и да ја задоволам нивната љубопитност за сè што се однесуваше на Македонија. Работевме и со текстови на руски јазик и нив ги преведувавме заедно на македонски. Сето тоа се одвиваше со мошне брзо темпо и со видливи резултати. Веќе во вториот семестар студентите беа во состојба да разговараат на поедноставни теми на македонски јазик, како и да преведуваат соодветни текстови во двете насоки. Од нивниот напредок бевме задоволни и јас и Рина Усикова. Цело време ние тесно ја координиравме наставата и се усогласувавме за обработуваните теми. На тој начин и напредокот постојано го гледавме и двајцата. Се разбира дека во наредните семестри работата се усложнуваше на сите нивоа, но со тоа истовремено со напорите растеа и резултатите и нивото на знаење кај студентите. Земено во целина тој период од мојот живот и работата со студентите во Москва за мене значеше едно големо збогатување на моето работно и животно искуство во секој поглед. За тоа несомнено голем придонес имаше и односот на Рина Усикова не само кон наставата и кон македонскиот јазик туку и лично кон мене и моето семејство.

Условите за живот во тие години, последните четири години на тогашната држава и тогашниот општествен систем, беа мошне специфични. Владееше недостиг на многу артикли за исхрана и за секојдневна употреба, средства за хигиена итн. Затоа од голема полза беа информациите каде може нешто да се најде, како и да не се размислува долго дали нешто да се купи, ако веќе некаде го има, затоа што потоа ќе го снеса. Ми требаше време да се адаптирам на тој систем и начин на живеење. Во тој поглед од голема помош ми беше грижата на Рина Усикова и нејзините информации каде може да ги најдам артиклите кои ми беа потребни. Нејзините упатства придонесоа побрзо да се вклопиме во начинот на кој функционираше секојдневието во Москва во тоа време. Во текот на тие години често бевме гости во нејзиниот дом, а и таа со сопругот Чеслав често беа гости во нашиот стан што ни беше даден на користење од универзитетот во населбата «Олимписко село» (Олимпийская деревня). Редовно се посетувавме кога имаше некоја семејна прослава, родендени или други поводи. На сите средби редовно се наздравуваше за Македонија и Русија, за пријателството меѓу нашите народи, за нашите јазици, за сите нас, присутни и отсутни итн. Поводи за здравици имаше безброј, а според рускиот обичај не може да се одмине ниеден позначаен настан или повод.

Домот на Рина и Чеслав важеше за дом во Москва во кој Македонија и Македонците беа примани со голема радост и задоволство. Домот беше преполн со македонски книги, слики, плочи, македонска ракија и вино. Рина вешто комбинира-

ше руски и македонски специјалитети, руска вотка и македонска ракија, ерменски коњак, македонски и грузиски вина, чај на руски начин и кафе на македонски начин. Сето тоа придонесуваше да се развие мошне пријатна и опуштена атмосфера така што секоја средба се чинеше дека е краткотрајна и покрај нејзината реална должина. Истото се случуваше и се повторуваше и кога средбите се одржуваа во нашиот московски дом, а и подоцна во Скопје, кога Рина и Чеслав престојуваа во Македонија. Човечката топлина на Рина и Чеслав беше сеопфатна и ненадминлива каде и да беа.

Во периодот додека работев во Москва како лектор по македонски јазик Рина Усикова со своите соработници работеше на составувањето македонско-руски речник. Често бев консултиран за значењето на одделни зборови или нивното значење во определен контекст. Нејзиниот тим имаше подготвено сериозна концепција за изработката на речникот. За мене, пак, како роден говорител и истовремено филолог славист и македонист таквите консултации за речникот претставуваа сериозен предизвик, а истовремено значеа и збогатување на сопственото искуство. Таквата соработка продолжи и во годините кога Рина и Чеслав живеела во Скопје.

Во тој период (1992–1997) Рина работеше на нашата Катедра за славистика како лектор наставник по руски јазик за нашите студенти русисти. Тоа се одвиваше во рамките на Договорот за соработка меѓу московскиот Филолошки факултет и нашиот Филолошки факултет «Блаже Конески» за размена на лектори и наставници по руски и македонски јазик. Нашата Катедра тогаш имаше во програмата неактивирани предмети како предметот Контрастивна анализа на рускиот и на македонскиот јазик. Тој предмет го активиравме благодарение на согласноста на Рина Усикова да го води тој предмет. За да се овозможи тоа таа беше избрана за визитинг-професор по соодветниот предмет. На тој начин нашата Катедра ја збогати својата понуда со уште една студиска насока – преведувачката насока. Со своето искуство, научно и педагошко, Рина Усикова даде сериозен придонес во развојот на наставната програма и на наставата во целина на нашата катедра и на нашиот факултет.

Престојот на Рина Усикова во Скопје го искористивме и за продлабочување и зацврстување на научните врски меѓу Република Македонија и Руската Федерација. Со таква цел успеавме во 1995 г. во Охрид да ја организираме Првата македонско – руска научна славистичка конференција. Конференцијата имаше голем успех и одглас во јавноста, имаше голем број учесници, а на свеченото отворање на конференцијата присуствуваа претседателот на РМ Киро Глигоров и поглаварот на Македонската православна црква архиепископот гг. Михаил. Досега се одржани седум такви конференции во Охрид, Скопје, Москва и Перм и издадени се седум зборници со трудовите од тие конференции. Материјалите објавени во тие зборници сведочат за развојот, обемот и за значењето на проучувањата на двата јазика и на двете култури. Тие многу придонесоа и за зголемување на бројот на научните работници кои се интересираат за такви теми кои се од интерес за двете страни.

Рина Усикова беше многу приврзана кон Македонија и кон сè што е македонско. Направи многу за македонскиот јазик во Русија, во светот и секако и во самата Македонија. Несебично работеше на тоа поле и постигнуваше завидни резултати. Имаше многу македонски пријатели. Соработуваше со сите македонисти, со некои и другаруваше, а некои посебно ги почитуваше, особено Блаже Конески и Божидар Видоески.

Секогаш уживаше во Охрид и во капењето во езерото. Секогаш сакаше да посети повеќе места и плажи на брегот на Охридското Езеро. Се сеќавам и на нејзината последна посета на Охрид и на Македонија. Тогаш никој од нас не беше свесен дека тоа ќе биде нејзина последна посета на Охрид. Изрази силна желба покрај некои други места да ја посети и плажата во рамките на кампот во Љубаништа. Заедно со мојата сопруга Анѓа ја одвезовме таму и поминавме неколку часови на прекрасната плажа. Рина уживаше во сончањето и капењето. Беше очигледно дека ѝ е тешко да ја напушти водата, дека сака колку што може подолго да остане во водата, како да сака на некаков начин да се збогува со езерото. За жал така и се случи, тоа беше нејзината проштална средба со Љубаништа, а и една од последните средби со Охридското Езеро.

За мене, во моите спомени, Рина Усикова засекогаш ќе остане како голем и благороден Човек, професионалец од највисок ранг, вљубеник во Македонија и во македонскиот јазик. Од неа се учеше многу и сите ние кои контактиравме и работевме со неа секогаш ќе се сеќаваме на средбите и разговорите со неа, нејзината човечка топлина и добронамерност.

Сведения об авторе:

Максим Каранфиловски,
доктор филологии
професор
Универзитет имени свв. Кирила
и Мефодия в Скопје

Maxim Karanfilovsky,
PhD
Professor
University Sts. Cyril and Methodius University
in Skopje

mkaranfilovski1@gmail.com